

**N:o 11.**

Ank. till Riksd. kansli den 9 april 1892, kl. 11 f. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om  
ändrad lydelse af § 16 riksdagsordningen.*

Uti en från Andra Kammaren till konstitutionsutskottets behandling öfverlemnad motion, n:o 187, anför herr *Aug. Bokström*, att den erfarenhet, som vunnits under den tid, gällande stadganden om val till riksdagsmän i Andra Kammaren egt giltighet, till fullo ådagalagt, att samtliga af flera städer bestående valkretsar funnit med sina intressen mest öfverensstämmande att använda det omedelbara valsättet. Den i § 16 riksdagsordningen gifna allmänna föreskrift om val medelst elektor måste således, hvad stadskommunerna anginge, anses för onödig, föråldrad och stridande mot befolkningens gång efter annan upprepade uttalanden, och den kunde dessutom medföra den olägenhet att, såsom vid valen till majriksdagen år 1887 i flera fall skedde, stadskommuner mot sin önskan nödgades använda det medelbara valsättet. På grund häraf och då det jemväl inträffat, att till följd af kommunikationernas beskaffenhet elektor för stadskommun, som varit aflägsset belägen från valorten, icke kunnat utan afsevärd uppoffring af tid och penningar sitt uppdrag fullgöra, samt det medelbara valsättet i allmänhet kräfde eljest onödiga omgångar och svårigheter, hemställde motionären, att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 16 riksdagsordningen:

*Bih. till Riksd. Prot. 1892. 3 Saml. 11 Häft. (N:o 11.)*

## § 16.

1. Valen förrättas för landet inför — — — — — tal af ett tusen.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, förrättas valen omedelbart.

3. Kommuner å landet, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega ock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upp- tagas. Beslutes åter förändringen, träder den i kraft vid de val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

4. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna — — — — — största folkmängden eger.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flera riksdagsmän — — — — — eller dess ordförande.

I fråga om medelbara eller omedelbara val hyser utskottet ingen tvekan att tillerkänna företrädet åt de omedelbara valen. Dessas principiella företräde framför de medelbara valen framhölls redan af justitiedepartementets statsminister de Geer i det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljde förslaget till nu gällande riksdagsordning, men att, detta oaktadt, hvarken samma förslag eller gällande bestämmelser om sättet för val af riksdagsmän till Andra Kammaren kommit att innehålla ovilkorlig föreskrift om omedelbara val annat än för de städer, hvilka ega att utan förening med andra utse riksdagsman, berodde på insigten derom att i ett land, så glest befolkadt som vårt, de omedelbara valen i verkställigheten äro förenade med vissa svårigheter, i följd deraf att utan föregående öfverläggningar i allmänhet lätt uppkommer en allt för stor splittring af rösterna, men talrikt besökta valmöten äro svårare att åstadkomma, ju längre väg de väljande måste färdas till samlingsplatsen.

Då emellertid de hinder, som sålunda åberopats mot ett ovilkorligt tillämpande af det omedelbara valsättet, icke numera torde ega någon egentlig betydelse för de till valkretsar indelade städerna, hvilket väl får anses framgå deraf att, på sätt motionären anmärkt och den officiella statistiken bekräftar, samtliga stadsvalkretsar numera använda det omedelbara valsättet, finner utskottet giltiga skäl föreligga för tillstyrkande af bifall till motionärens förslag, att riksdagsmannavalen äfven i de till valkretsar indelade städerna skola förrättas omedelbart; och utskottet anser sig så mycket hellre böra förorda detta förslag, som genom dess antagande sistnämnda städers invånare komme att befrias från åtskilliga svårigheter och olägenheter, som nu gällande bestämmelser om valsättet för dem medföra.

Utskottet, som således instämmer i motionens syfte, har dock ansett lämpligt att åt förslaget till ändring af § 16 riksdagsordningen gifva en från den af motionären föreslagna lydelse af paragrafen något afvikande redaktion, afseende hufvudsakligen att åstadkomma en följdriktig ordning af paragrafens särskilda delar; och vill utskottet härvid särskildt anmärka, att då i en hvar af de städer, som hafva att ensamma utse en eller flera riksdagsmän, finnes magistrat, och det icke kan antagas, att de i en öfverskådlig framtid skola erhålla något annat styrelsesätt än det nuvarande, den i paragrafens sista punkt gifna bestämmelse, att i stad, der magistrat ej finnes, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande skall taga den befattning med riksdagsmannaval, som eljest tillkommer magistrat eller dess ordförande, lämpligen bör vid den omflyttning af paragrafens särskilda delar, som utskottet vill föreslå, ställas i sammanhang med öfriga bestämmelser i fråga om de till valkretsar indelade städerna, deribland ju finnas några, hvilkas styrelse ej utgöres af magistrat. Den ifrågasatta grundlagsändringen torde ock medföra uteslutning af några uttryck i § 18 riksdagsordningen; och äro såväl dessa ändringar som ock liknande uteslutning på ett par ställen i § 16 utaf beskaffenhet att icke behöfva särskildt motiveras.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen i anledning af herr Bokströms motion måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 16 och 18 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

## Riksdagsordningen.

(Nuvärande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

### § 16.

Valen förrättas, för landet, inför domhufvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun väljes en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Desse elektor,er sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmans ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frå-

Valen förrättas, för landet, inför domhufvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun väljes en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen.

Kommuner å landet, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmans ordförande, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frå-

*(Nuvarande lydelse.)*

gan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes,

*(Föreslagen lydelse.)*

gan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, förrättas valen omedelbart.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 20 och 22 tillhör magistrat.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

(Nuvarande lydelse.)

skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

(Föreslagen lydelse.)

*Anm.* Derest det af innevarande års Riksdag till hvilande antagna förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen vinner Riksdagens bifall, skall 1:sta stycket i § 16 erhålla denna lydelse:

Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

## § 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det

(Nuvarande lydelse.)

det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

(Föreslagen lydelse.)

eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall kommunalstämmans ordförande åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Stockholm den 9 april 1892.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

#### Reservation:

af herrar *Bergius*, *Alin* och *Kajerdt*, som yttrat:

»Enligt nu gällande bestämmelser ega städer, som hafva att gemensamt välja riksdagsmän, rätt att begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af röstberättigade så beslutar. I följd häraf är den af utskottet föreslagna ändringen icke nödig. Och då den beröfvar de valkretsar, som på grund af afståndet mellan de kommuner, af hvilka de utgöras, kunna vara mest i behof af det medelbara valsättet, möj-

ligheten att, om de finna det vara för sig lämpligt, använda detta val-sätt, så är den föreslagna ändringen enligt vår åsigt icke heller nyttig. På dessa skäl anse vi utskottet icke hafva bort till kamrarne ingå med förslag om nu ifrågavarande grundlagsändring.

Herrar *von Strokirch* och *Billing* hafva velat tillkännagifva, att de ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.